

Зеркіна О.О.кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Міжнародного гуманітарного університету**Газібар Т.І.**студентка
Міжнародного гуманітарного університету**Zerkina Oksana**

International Humanitarian University

Hazibar Tanya

International Humanitarian University

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ****TRANSFORMATION IN ECONOMICS OF UKRAINE:
TRENDS AND PROSPECTS**

У статті розглянуто проблеми трансформації економіки України та шляхи їх вирішення. Як ключовий фактор такої трансформації розглянуто проведення реіндустріалізації країни на новій технологічній основі. Досліджено сучасні зміни в економіці регіонів України, які відбулися внаслідок подій на Донбасі. Визначено, що основними проблемами в розвитку регіонів України є спад промислового виробництва та недостатнє фінансування регіонів. Визначено, що внаслідок кризової ситуації в економіці звужуються фінансові можливості уряду, гостріше проявляється розрив у рівнях, темпах розвитку, перевагах та можливостях окремих регіонів. Встановлено, що важливим є законодавче врегулювання проблеми стимулювання розвитку регіонів. Визначено, що для покращення фінансового забезпечення розвитку регіону потрібно покращувати джерела фінансових ресурсів регіону, такі як доходи від реалізації продукції підприємств регіону, інвестиції в основний капітал регіону, кредити та займи, бюджетне фінансування.

Ключові слова: структурна трансформація, інвестиції, вільні економічні зони, соціально-економічний розвиток, економічне зростання, державне регулювання, джерела фінансування.

В статье рассмотрены проблемы трансформации экономики Украины и пути их решения. Как ключевой фактор такой трансформации рассмотрено проведение реиндустриализации страны на новой технологической основе. Исследованы современные изменения в экономике регионов Украины, которые произошли вследствие событий на Донбассе. Определено, что основными проблемами в развитии регионов Украины являются спад промышленного производства и недостаточное финансирование регионов. Определено, что вследствие кризисной ситуации в экономике сужаются финансовые возможности правительства, острее проявляется разрыв в уровнях, темпах развития, преимуществах и возможностях отдельных регионов. Установлено, что важным является законодательное регулирование проблемы стимулирования развития регионов. Определено, что для улучшения финансового обеспечения развития региона нужно улучшать источники финансовых ресурсов региона, такие как доходы от реализации продукции предприятий региона, инвестиции в основной капитал региона, кредиты и займы, бюджетное финансирование.

Ключевые слова: структурная трансформация, инвестиции, свободные экономические зоны, социально-экономическое развитие, экономический рост, государственное регулирование, источники финансирования.

The article deals with the spread of globalization processes and the active inclusion of small economies in them determines the dependence of the development of these countries on the current trends and future trends of the world economy. In this case, national governments should take into account global threats when developing strategies, choosing tactics and justifying policy measures in the short, medium and long term. The need to improve the policy of regional development in Ukraine is due to the need to form a new growth model. The exhaustion of the old model is explained by the achievement of

the limit of increasing the role of the state as a source of this stability, the limits of expanding the access of public, quasi-public and private firms to the international capital market, the exhaustion of the possibility of supporting in efficient enterprises to prevent social destabilization, and so on. This proves the need to develop a new model of regional development, which is based on the improvement of the structure of regional socio-economic systems in different dimensions. For Ukraine, such challenges at the present stage of development are: a significant loss of economic potential associated with the deployment of military aggression of the Russian Federation in the East of the state; the gradual deepening of the gap between Ukraine and its European neighbors in most indicators of socio-economic development does not allow considering Ukraine as a potential economic partner and shifts it towards the Europe an periphery. Prospects for the development of the Ukrainian economy in the short and long term largely depend on a clear understanding of the existing challenges of our time, which are formed as a result of a wide variety of global and national trends and risks, the effectiveness of policy measures to level them at different levels.

Key words: structural transformation, investments, free economic zones, socio-economic development, economic growth, state regulation, sources of financing.

Постановка проблеми. Реформування економіки України та її регіонів є однією з головних умов поживлення соціально-економічного розвитку. Проте тривалий досвід проведення реформ як на рівні України загалом, так і на рівні її регіонів зокрема свідчить про наявність суттєвих помилок та низьку ефективність процесів реформування, які не забезпечили спроможність економіки протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам.

Поширення глобалізаційних процесів та активне включення в них малих економік зумовлюють залежність розвитку цих країн від наявних тенденцій та майбутніх трендів світової економіки. В такому разі під час розроблення стратегії, вибору тактики та обґрунтування заходів політики в короткостроковому, середньостроковому та довгостроковому періодах, окрім урахування переваг, про які свідчать позитивні закономірності розвитку глобального світу, національні уряди мають брати до уваги також глобальні загрози, що є своєрідною платою за відкритість економіки.

Україна у глобальному вимірі є малою економікою, адже її частка у світовому ВВП незначна, більш того, вона знизилася з 0,971% у 1992 р. до 0,294% у 2016 р. Навіть за оптимістичними сценаріями експерти МВФ не прогнозують у найближчому майбутньому зміни позиції України: у 2019–2022 рр. її частка у світовому ВВП ще зменшиться й коливатиметься в діапазоні 0,289–0,292%, не досягаючи навіть докризового рівня 0,489% (2007 р.). Це означає, що за такого сценарію Україна розвиватиметься повільно, а її темп зростання буде недостатнім, щоби зберегти навіть свої нинішні позиції у світі. Критичний аналіз такого розвитку подій актуалізує питання про те, наскільки економіка України наблизилась до межі своїх виробничих можливостей, яка економічна політика (в рамках дії глобальних факторів) буде ефективною, щоби забезпечити не тільки відновлення, але й прискорення темпів економічного зростання.

Наявність амбітних планів щодо прискорення темпів економічного зростання змушує українських політиків, науковців, незалежних експертів детально аналізувати поточну ситуацію в країні, дискутувати щодо джерел розвитку та змісту необхідних реформ, переглядати сценарії розвитку подій та уточнювати прогнозні орієнтири [1–3]. Така підготовча робота під час розроблення урядових документів (стратегії та тактики реформ) або корпоративних планів переважно базується на детальному аналізі ситуації у світі, співвідношенні українських реалій з картиною, що сформували основні гравці глобальної економіки. Слід зазначити, що схожий підхід властивий не тільки малим країнам, але й світовим лідерам та міжнародним організаціям, які, здійснюючи моніторинг ситуації, активно обговорюють причини та наслідки глобальних подій, дискутують щодо можливих перспектив розвитку різних країн світу [6]. Для більшості ж малих економік врахування ефектів наявних та очікуваних глобальних трендів, а також можливих ризиків дає можливість не тільки зменшити невизначеність у прогнозах щодо їх майбутнього розвитку, але й шанс підготуватись, провести реформи, ліквідувати загрози. За такого підходу перспективи України, як й інших малих економік, будуть більш чіткими, а економічна політика – обґрунтованою та ефективною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми модернізації моделі економіки та визначення стратегії реформування економіки й обґрунтування послідовності реалізації реформ представлені в роботах Л. Абалкіна, Л. Бальцеровича, О. Белокрилової, О. Богомолва, Є. Вишневіської, Б. Гаврилишина, П. Гудзя, Б. Данилишина, М. Долішнього, М. Кизима, Б. Кульчицького, І. Лукінова, А. Ослунда, В. Полтеровича, В. Хаустової та інших вчених.

Теоретичні аспекти регіональних економічних трансформацій досліджували О. Білорус, Є. Бойко, І. Вахович, О. Власюк, В. Геєць, З. Герасимчук, В. Захарченко, К.Дж. Ерроу,

В. Коломійчук, М. Маниліч, С. Шульц, І. Школа та інші науковці.

Вплив окремих реформ на економічний розвиток регіонів розглядали Г. Балабанов, Л. Дмитришин, Ю. Іванов, А. Мазур, І. Сторонянська, Ю. Яременко та інші дослідники. Водночас проблеми формування теоретичного підґрунтя процесів реформування економіки регіонів країни, спрямованих на трансформацію моделі економіки або її окремих компонент, визначення впливу реформ на соціально-економічний розвиток регіонів та прогнозування їх результатів, потребують поглибленого розвитку, що й зумовило актуальність теми дослідження.

Метою статті є висвітлення деяких проблем структурної трансформації економіки України, а також розроблення підходів до їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність удосконалення політики регіонального розвитку в Україні обумовлена необхідністю формування нової моделі зростання. Вичерпання старої моделі пояснюється досягненням межі підвищення ролі держави як джерела цієї стабільності (зокрема, у формі зростання бюджетних доходів і витрат), межі розширення доступу державних, квазідержавних та приватних фірм до міжнародного ринку капіталу, вичерпання можливості підтримки неефективних підприємств для запобігання соціальної дестабілізації тощо. Зазначене доводить необхідність вироблення нової моделі регіонального розвитку, яка базується на вдосконаленні структури регіональних соціально-економічних систем у різних вимірах. Така модель має враховувати найкращі зразки світового досвіду в реалізації регіональної структурної політики щодо досягнення оптимальних результатів [2, с. 57–60].

У високорозвинених країнах світу одним з визначальних чинників подолання наявних структурних диспропорцій та забезпечення стійкого економічного зростання є чітко визначена регіональна структурна політика. Європейський досвід реалізації структурних трансформацій доводить необхідність формування стратегічного бачення перспектив розвитку кожного регіону, ролі держави та регіональної влади у регулюванні структурних процесів. При цьому перевага віддається горизонтальним інструментам реалізації структурної політики, дія яких спрямована на формування ефективного середовища налагодження взаємодії між бізнесом, владою та суспільством для формування ефективної структури економіки, адекватної внутрішнім та зовнішнім викликам.

Для України такими викликами на сучасному етапі розвитку є значна втрата еконо-

мічного потенціалу, пов'язана з розгортанням військової агресії Російської Федерації на сході України та її європейськими сусідами за більшістю показників соціально-економічного розвитку, що не дає змогу розглядати Україну як потенційного економічного партнера та щодалі зміщує її в бік європейської периферії.

Провідні вчені України відзначають, що позитивними економічними зрушеннями в українській економіці, які є важливими щодо її ринкових перспектив, слід вважати:

– становлення національної фінансово-банківської системи загалом та регульованого валютного ринку зокрема;

– диверсифікацію та лібералізацію зовнішньоекономічних зв'язків, появу нових каналів торговельного та інвестиційного співробітництва.

Однак загалом серед основних тенденцій соціально-економічного розвитку України преважують негативні явища й тенденції:

1) не відбулась модернізація структури державного управління відповідно до об'єктивних законів розвитку ринкової економіки;

2) втрачені високотехнологічні виробництва, лідерство в багатьох напрямках фундаментальних досліджень;

3) склалися диспропорції між реальним та фінансовим секторами економіки, а також усередині кожного з них;

4) швидкими темпами зростають внутрішній та зовнішній державні борги із сумнівними перспективами щодо не тільки їх погашення, але й обслуговування;

5) криза внутрішнього інвестування набула рис системної, а зовнішні кредити міжнародних фінансових організацій, вкрай потрібні для економіки перехідного типу, мають мізерну питому вагу у загальних обсягах реальних інвестицій та майже не впливають на активну структурну перебудову національної економіки, стримуючи ініціативу пошуку альтернативних (насамперед, власних) джерел фінансування суспільних потреб;

6) відбулось катастрофічне падіння матеріального добробуту населення;

7) небаченого рівня досягла «тінізація» економіки [2, с. 57–60].

Незалежна Україна успадкувала від УРСР вкрай деформовану економічну структуру та застарілий виробничий апарат з надзвичайно високим рівнем зносу. У 1992–2013 рр. структурні деформації лише посилювались, що знаходило свій вияв у так званій негативній структурній перебудові. Відбувалося зростання частки сировинних галузей та галузей з низьким ступенем оброблення й малою часткою доданої

вартості, питома вага високотехнологічних та наукоємних галузей з високим рівнем доданої вартості зменшувалась. Практично повністю була втрачена легка промисловість, яка забезпечувала значну частину надходжень у державний та місцеві бюджети.

Ситуація значно погіршилась у 2014–2015 рр. у зв'язку зі втратою значної частини виробничого потенціалу в Криму та проведенням АТО, а також економічною політикою, зокрема промисловою. Відбулось обвальне падіння промислового виробництва у 2014 році, згідно з уточненими даними Держстату, на 10,7% після зменшення на 4,7% у 2013 р. та 0,5% – у 2012 р. У 2015 р. падіння прискорилося до 13,4% з 10,7%, зафіксованих роком раніше. У річному вираженні за січень-грудень 2015 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року зростання виробництва не зафіксовано в жодній галузі економіки. Найбільше падіння виробництва в грудні 2015 р. порівняно з груднем 2014 р. зафіксовано в постачанні електроенергії, газу й пари (на 10,9%), у хімічній промисловості (на 8,5%), у текстильному виробництві (на 7,4%), у харчовій промисловості (на 7,3%), у видобутку сирової нафти і природного газу (на 6,4%). Найбільше падіння в річному вираженні зафіксоване у видобутку кам'яного та бурого вугілля (на 38,1%), у виробництві коксу і продуктів нафтопереробки (на 21,9%), у металургії (на 16,4%) (дані наводяться без урахування Криму, а також зони проведення АТО) [4, с. 78].

Деяке незначне поліпшення економічної та промислової динаміки на початку 2018 р. пояснюється перш за все низькою базою статистичних співставлень. Великий негативний вплив на всю економіку може спричинити скорочення виробництва металургії. Незважаючи на тривалі негативні тенденції, ця галузь досі забезпечує більше 30% валютних надходжень у країну, а саме 30% та 10% ВВП. Значною мірою негативна динаміка економіки зумовлена суттєвим погіршенням ситуації з експортом. У 2016 р. через різке падіння обсягів ВВП більш ніж на 28,1% (зі 182 млрд. до 131 млрд.) різко скоротився обсяг експорту (на 15% зменшився експорт товарів, на 25% – послуг). Це означає, що країна недоотримала принаймні 12,5 млрд. дол. У 2017 р. падіння експорту продовжилось: в грошовому вимірі й експорт, й імпорт скоротилися за рік майже на третину, а саме до \$38,13 млрд. і \$37,5 млрд. відповідно. При цьому втрату значної частини ринків Росії та СНД загалом не вдалося компенсувати, як очікувалося, збільшенням поставок в країни ЄС. Експорт до цих країн за рік впав на 23% (в СНД – на 47%). Поглиблення негативних тенденцій у зовнішній торгівлі продовжувалось у 2018 р. [10, с. 79].

Негативне сальдо торгівлі України товарами в січні поточного року склало \$295 млн. порівняно з \$38,8 млн. у січні 2018 р. Згідно з даними Держстату це пов'язане зі зниженням експорту товарів за місяць на 31,9%, а саме до \$2,043 млрд., тоді як імпорт знизився на 23%, а саме до \$2,338 млрд. Значною мірою ця тенденція пояснюється згортанням зовнішньоекономічних зв'язків з РФ. Експорт до неї за січень скоротився на 45,1%, імпорт – на 57,6%. Внаслідок цього її частка в структурі експорту зменшилась до 7,9%, імпорту – до 11,5%. При цьому, як і загалом за 2017 р., компенсувати понесені втрати за рахунок поставок в ЄС не вдалося. Вони знизились на 11,7% порівняно із січнем минулого року, тоді як імпорт скоротився на 17,2% [40, с. 80].

Оскільки квоти на поставку продовольчих товарів в ЄС майже вичерпані, можна прогнозувати подальше погіршення ситуації. Навряд чи в найближчій перспективі ситуація в зовнішній торгівлі з ЄС нормалізується. Отже, структурна модернізація економіки України, яка б зробила її продукцію конкурентоспроможною на світовому ринку, зокрема ринку розвинутих країн, ЄС, стає як ніколи важливою для виживання української економіки. При цьому ключову роль повинна відігравати реіндустріалізація на новій технологічній базі.

Однобічна орієнтація на розвиток АПК безперспективна. Світовий досвід показує, що в усіх розвинутих країнах індустріальний сектор переважає. Перетворення сільського господарства та загалом АПК на провідну галузь економіки України не дасть змогу вирішити проблему зайнятості основної частини населення, а це поглибить і без того великомасштабну депопуляцію, буде сприяти трудовій міграції кадрів, перш за все висококваліфікованих, за кордон. Крім того, світовий досвід показує, що така орієнтація сприяє монокультурності сільського господарства, що може створити серйозні проблеми для забезпечення продовольчої безпеки країни. Брак харчових продуктів характерний саме для аграрних країн, у розвинутих індустріальних країнах такої проблеми немає.

Ключовою перешкодою здійснення структурної трансформації економіки, реіндустріалізації є брак інвестицій, як зовнішніх, так і внутрішніх. У 2017 р. обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну порівняно з 2016 р. знизився на \$12,2 млрд. Причому падіння інвестицій з Кіпру, через який український та російський бізнес традиційно реінвестують в Україну, склало \$5,5 млрд., а з РФ – \$1,5 млрд. Обсяг ПІІ в економіку України (акціонерний капітал нерезидентів) на 31 грудня 2017 р. склав \$43,371 млрд., що на \$2,373 млрд., або 5,19%,

нижче, ніж показник на початок року, який перебував на рівні \$45,745 млрд. [10, с. 92].

Проте, крім проблеми недостатності ПІІ в кількісному вимірі, існує також проблема їх низької якості. Традиційно переважаючи частку надходжень в Україну прямих інвестицій складають реінвестиції українського та російського бізнесу. Фактично це повернення виведених з країни капіталів. У 2017 р. ця категорія інвесторів вкладала в Україні близько 16,5 млрд. дол., або 36% від загального обсягу інвестицій. Отже, в Україну приходять інвестиції бізнес-структур, які мають досвід роботи в умовах надмірного державного втручання в економічну діяльність, у корумпованому середовищі. Однак залучення інвесторів з високорозвинених країн створює умови для структурної модернізації економіки. Воно пов'язане з припливом в країну сучасних технологій, прогресивного досвіду організації та управління виробництвом, створює кращі умови для роботи висококваліфікованих фахівців з-за кордону. Ці можливості використовуються лише незначною мірою. Внаслідок поганого інвестиційного клімату в Україні почалося згортання тих проектів, які пов'язані з поверненням виведених капіталів [3, с. 16].

Також не вирішеними є питання легкості створення бізнесу та виходу з нього, адміністрування податків. В Україні на сплату податків витрачаються 350 годин, тоді як у країні-лідері Катарі – лише 41 година; процедура банкрутства займає майже 3 роки, коли, наприклад, у Фінляндії – менше року, а дозволи на будівництво обходяться в 15% від вартості самого будівництва, коли в Сінгапурі вони складають всього 3%.

Дуже поганою є ситуація з підключенням електромереж. Україна посідає за цим показником 137 місце. У країні-лідері – Республіці Кореї – процес підключення займає 18 днів, в Україні – 263 дні, отже, вона випереджає лише Бангладеш, Мадагаскар, Південний Судан, Гвінею-Бісау та Ліберію. Оскільки в Україні у фізичному плані немає браку електромереж, основними перешкодами є надзвичайно значні адміністративно-бюрократичні бар'єри, високий рівень корупції під час здійснення цих процедур [5, с. 16].

Згідно з даними Світового банку країни, що потрапляють у десятку рейтингу "Doing Business", отримують у 50 разів більше прямих іноземних інвестицій, ніж ті, що перебувають в останній десятці рейтингу. Проте навіть за реалізації наявних планів щодо поліпшення місця України в наступному рейтингу на 13 позицій вона за рівнем дерегуляції залишиться серед країн-аутсайдерів. При цьому серйозні проблеми виникають як під час проходження через

ВР законодавчих актів, так і під час їх розроблення й реалізації. Як показує досвід, в Україні справді реформаторські норми щодо дерегуляції легко блокуються бюрократичними структурами шляхом прийняття підзаконних актів, та й у самих законах часто містяться норми, скеровані на розширення «хабароємних» адміністративних функцій державних органів. Ефективний механізм протидії цьому відсутній. Як засвідчує досвід країн-лідерів щодо умов легкості ведення бізнесу, на всіх стадіях розроблення, прийняття, реалізації законодавчих актів з дерегуляції позитивну роль відіграють спеціалізовані органи, які наділені широкими повноваженнями щодо відхилення норм, які не відповідають умовам розвитку підприємницької діяльності. Причому така практика використовується не тільки в розвинених країнах, але й у країнах, що розвиваються. Прикладом може бути досвід Мексики, де протягом десятиліть успішно функціонує відповідний орган. В Україні Державна регуляторна служба таких повноважень фактично не має.

Цікавим є порівняння прогнозів розвитку економіки України на 2017 р., зроблених експертами МВФ у різні періоди. Зміни експертних оцінок щодо розвитку подій на поточний рік від 4% до 2,02% темпів щорічного зростання відображають поступове зменшення оптимізму (відповідно, значні похибки зроблених раніше прогнозних розрахунків). Найкращою (4,0%) на 2017 р. бачилась перспектива у 2014 р., більш того, тоді іноземні фахівці орієнтувались на досягнення українською економікою темпів зростання в 4,5% у кінці наступного п'ятирічного періоду. Квітневий прогноз МВФ 2017 р. на середньострокову перспективу знову орієнтує на 4,04% зростання реального ВВП України. Тенденція робити райдужні довгострокові прогнози є характерною не тільки для експертів МВФ, але й для Світового банку та ОЕСР, причому схильність до оптимізму є статистично значущою та більш виразною щодо країн, які донедавна демонстрували високі темпи зростання. Дослідження щодо якості проведених з 1990 по 2007 рр. прогнозних розрахунків для 188 країн показало, що експерти МВФ послідовно розробляли оптимістичні прогнози, але похибки прогнозів (різниця між прогнозними та фактичними темпами зростання), як правило, були позитивними для всіх горизонтів, значно збільшуючись для довгострокових [1]. Причинами подібного оптимізму дослідники (Giang Ho and Paolo Mauro, 2015 р.) вважають не лише те, що він взагалі властивий людині, але й припущення щодо очікування успіху, основа якого лежить у сфері заявленої політики, зокрема стосовно того, що уряди виконують

свої обіцянки щодо реалізації реформ, програм, які підтримують МВФ або Світовий банк. Для зменшення похибки прогнозу, оскільки дійсність може виявитись інакшою, незалежні фахівці радять під час обговорення політичних рішень включати в процедуру аналізу не тільки розгляд сценаріїв негативних шоків чи повільного зростання, але й перевірку того, наскільки успішні ті чи інші стратегії в різних ситуаціях [1].

Важливе місце серед заходів стимулювання економічного зростання країни та забезпечення її інвестиційної привабливості посідає інструментарій податкової політики. Українські вчені, зокрема А. Соколовська, Н. Фролова, О. Короткевич, О. Назукова, досліджуючи вплив на економічні рішення суб'єктів господарювання наявного рівня податкового навантаження, говорять про необхідність удосконалення його оцінювання та розподілу між факторами виробництва [2]. У контексті аналізу перспектив потенційного ВВП надзвичайно важливими є оцінки впливу чинної системи оподаткування доходів інвесторів, які відображають умови, що можуть зацікавити їх до залучення в інвестиційну діяльність в Україні. Оскільки оцінювання податкового навантаження на інвестиційну діяльність є проблемною сферою, то доречно використовувати спеціальний розрахунковий інструментарій, а саме показники, розраховані експертами за методологією, визнаною у сфері інвестиційного планування й оцінювання ефективності інвестицій, що використовується європейськими країнами, які можуть показати сильні й слабкі сторони вибору різних джерел фінансування інвестицій та впливу на процес основних макроекономічних показників: ETR – ефективна ставка оподаткування капіталу в Україні, EATR – інвестиційна ефективна середня податкова ставка, яка показує податкове навантаження на інвестиційні доходи у країні та включає номінальні ставки податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб у вигляді відсотків і дивідендів, податку на нерухомість та інші види майнових податків, а також податкові норми амортизації та обліку вибуття запасів [2].

У пошуках оптимального підходу, який би вже найближчими роками забезпечив темпи зростання потенційного ВВП, країни активно використовують інструменти монетарної політики. Незважаючи на продовження дискусій стосовно ролі та функцій центральних банків, сьогодні, крім підтримки стабільності цін та забезпечення стійкості фінансового сектору, до обов'язків центральних банків (ЦБ) світу належить також проведення контрциклічної політики. Світова практика підтверджує, що монетарний вплив розглядається як головний

інструмент боротьби з наслідками циклів, тому серед завдань монетарної (стабілізаційної) політики слід назвати згладжування економічних коливань, щоби підтримати стабільне зростання без рецесії та перегріву [11, с. 3].

В Україні підтримка економічного зростання не є пріоритетом НБУ, серед цілей це посідає третє місце після цінової та фінансової стабільності, причому в стратегії ГКП підкреслюється принцип беззаперечної пріоритетності цінової стабільності, наголошується на невикористанні інструментів політики для досягнення будь-яких цілей, які загрожуватимуть досягненню цінової стабільності [3]. На практиці це буде означати згортання грошової пропозиції під час загрози підвищення інфляції, що може негативно вплинути на зниження монетизації та підтримуватиме рецесію [3]. Схожою була ситуація у кризових 2009 р. та 2014–2015 рр., коли фактичний випуск був меншим за потенційний, але, незважаючи на те, що були явні передумови застосування інструментів монетарної підтримки, економіка не задіяла свої потенційні можливості: розрив ВВП був негативним і досить значним, вільних незадіяних потужностей та резервів було вдосталь, рівень безробіття (з урахуванням прихованого) був високим, але монетарна політика мала жорсткий характер.

Частка світової економіки за проявів названих вище ризиків у найближчі 10 років значною мірою буде залежати від прояву глобальних тенденцій, що матимуть як позитивні, так і негативні наслідки, які в довгостроковій перспективі можуть або нівелювати загрози, які сьогодні виділили фахівці, або взагалі змінити наявні взаємозв'язки. Серед таких глобальних трендів наступного десятиліття, які дають змогу краще розуміти глибинні рушійні сили майбутнього розвитку світової економіки, ключовими з позиції 2017 р. експерти ВЕФ назвали:

- зростання диспаритету доходів та багатства;
- зміну клімату;
- зростання поляризації суспільства;
- підвищення кіберзалежності;
- старіння населення [4, с. 31–38].

Які втрати чи переваги отримає вітчизняна економіка від впливу трендів, що формуватимуться в наступні 10 років у глобальному світі, залежить від того, як Україна впорається з головним внутрішнім ризиком сьогодні, а саме надто повільними реформами, а в окремих сферах їх практичною відсутністю, що пояснюється низкою вагомих об'єктивних та суб'єктивних факторів або посиленнями на те, що ми є малою економікою, яка залежить від світової кон'юнктури на сировинні товари, отже, варто

почекати того, що під час зміни фази циклу у нас з'явиться шанс на прискорення.

На жаль, вичікуючи, ми втрачаємо час. Якщо глобальний тренд з уповільнення темпів розвитку світової економіки розвернеться на зростання й, відповідно, активізує економічну динаміку в Україні, то це буде лише необхідною, але недостатньою умовою прискорення вітчизняної економіки. Для забезпечення піднесення довгострокового тренду, на думку Дж.Б. Тейлора (2017 р.), необхідна ще значна доза структурних реформ, зокрема реформ системи регулювання, податкової, бюджетної та грошово-кредитної сфери, для стимулювання збільшення капітальних вкладень і реалізації нових ідей. Такі реформи допомогли б також підвищити участь у робочій силі, збільшивши зайнятість, додатково прискорюючи економічне зростання [6, с. 74–88]. Хоча цей висновок зроблено щодо економіки США, стосовно України він на 100% правильний.

Висновки з проведеного дослідження. Перспективи розвитку української економіки у короткостроковому та довгострокових періодах значною мірою залежать від чіткого розуміння наявних викликів сьогодення, які формуються в результаті великого різноманіття глобальних та національних тенденцій та ризиків, ефективності вжиття заходів політики з їх нівелювання на різних рівнях. Включення України у глобальну систему взаємозв'язків означає необхідність постійного реагування на зміни в розвитку світової економіки з урахуванням глобальних трендів та здійсненням реформи вітчизняної економіки на основі національних інтересів, оцінювання внутрішніх механізмів та інституційних умов, що дасть їй більшої стійкості до можливих загроз, активізує потенціал та забезпечить позитивні темпи економічного зростання для стабільного розвитку вже у середньостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Балджи М. Стабілізація диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів при удосконаленні національної політики України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2013. № 4. С. 28–32.
2. Белікова Н. Наукове обґрунтування концепції реформування економіки країни та її регіонів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2015. № 12. С. 57–60.
3. Белікова Н. Теорія і практика реформування економіки регіонів України : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л.М. 2016. 384 с.
4. Геєць В. Чому знову настав час починати спочатку? *Економіка України*. 2017. № 5. С. 31–38.
5. Гриценко А. Логіко-історичні засади кардинальних економічних змін і переходу до реконструктивного розвитку. *Економіка України*. 2017. № 6. С. 39–57.
6. Шумська С. Взаємозв'язок дисбалансів у фінансовій сфері України. *Економічна теорія*. 2017. № 1. С. 74–88.